

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертацію **Тички Ганни-Меланії Ігорівни**

«Східна Галичина у політиці Франції (1918 – 1923)»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук

за спеціальністю 07.00.02 – всесвітня історія

Тема дисертаційного дослідження Ганни Тички є актуальною з наукової точки зору, тому що політика французького уряду щодо Східної Галичини досі не була об'єктом спеціального і комплексного історичного дослідження. Здобувачка аргументовано обґрунтувала необхідність наукового дослідження, складність якого значною мірою пояснює використанням французьких та польських архівів.

Особливої актуальності дослідження Ганни Тички набуває у зв'язку зі 100-річним ювілеєм утворення ЗУНР. У геополітичних реаліях того часу вагома роль належала Франції й тому ґрунтовне вивчення українсько-французьких відносин у 1918–1923 рр. є без сумніву актуальною науковою проблемою.

Крім того, запропонована тема має й політичну актуальність, оскільки на сучасному етапі Франція продовжує зберігати провідні позиції у європейській і світовій геополітиці. Успіхи української зовнішньої політики значною мірою залежать від рішень міжнародних чинників, зокрема й Нормандської четвірки з врегулювання ситуації на сході України, учасницею якої є Франція. Тому вивчення історичного досвіду французької політики щодо Східної Галичини проливають світло на сучасні аспекти українсько-французьких відносин з точки зору глобальних політичних та економічних інтересів.

Обрана тема дисертаційного дослідження Ганни Тички є, без сумніву, актуальною і вже давно чекала свого дослідника в Україні. Погоджуємося з автором, що у вітчизняній історіографії відсутнє комплексне дослідження обраної теми. Відрадно, що відбулося вирішення цієї складної і актуальної в

науковому аспекті проблеми, яка довгий час залишалася недослідженою. Тому, слід підкреслити, що дисертація Ганни Тички вирішує важливі питання вітчизняної історичної науки й політики.

У вступі рецензованої дисертації переконливо обґрунтовано актуальність, наукову новизну та практичне значення дослідження, визначено його мету і завдання, методологічні засади. Предметом дослідження в дисертації стали питання, які в минулому не отримали належного об'єктивного висвітлення у вітчизняній історіографії. Поставлену в дисертації мету – комплексний аналіз генези французької політики щодо Східної Галичини у 1918–1923 рр. та її впливу на долю регіону – дисертантка зреалізувала, керуючись загальнонауковими принципами пізнання та користуючись конкретними методами історичного дослідження.

Історіографічний огляд проблеми дозволив авторці окреслити коло питань, які потребують дослідження, і відповідно до того побудувати дослідницький процес. Як свідчить текст дисертації і автореферату в роботі належним чином проаналізовано праці французьких і польських дослідників, при чому зауважено прогалини із зазначеної теми в українській історіографії. Погоджуємося зі здобувачкою стосовно відсутності узагальнюючої монографії із зазначеної тематики, яка дозволила б систематизувати наявні напрацювання та вивести дослідження проблеми на новий рівень.

В основу дисертації покладена ґрунтовна джерельна база: неопубліковані архівні матеріали, опубліковані документи, статистичні збірники, періодичні видання, мемуарна література тощо. Із документів архівного походження в роботі широко використані матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, Архіву актів нових у Варшаві, Центрального військового архіву у Варшаві-Рембертові, архівах Міністерства оборони та Міністерства закордонних

справ Франції, Бібліотеці ім. С. Петлюри у Парижі. Відрадно, що дисертантка врахувала можливі зауваження свого наукового керівника й не обмежилася простим переліком відвіданих архівних установ, а конкретно вказала назви фондів, які найбільше пригодилися для розкриття теми дослідження. Загалом джерельна база достатньо репрезентативна і вповні дає можливість висвітлити питання Східної Галичини в політиці Франції у 1920-х роках.

Слід відзначити вміння дисертантки працювати із джерелами і літературою, виважено підходити до аналізу архівних документів, а також періодики, яка потребувала особливо критичного підходу. Схвалюю джерелознавчий аналіз маловідомих документів і матеріалів та запровадження їх в науковий обіг, що є, без сумніву, здобутком автора. Змістовний аналіз джерел дозволив Ганні Ігорівні окреслити основні напрямки, які були притаманні політиці Франції в окреслений хронологічний період.

Погоджуємося зі здобувачкою, що важливою для дисертаційного дослідження є характеристика термінологічного апарату, що має методологічне навантаження та визначає межі його трактування. У дисертації дано авторське уточнення термінам “геополітичні інтереси”, “місія” та “делегація”, “міжнародна політика”, “передмур’я Європи проти більшовизму” та “місія Бартелемі” та обґрунтовано доцільність їх вживання у цьому дисертаційному дослідженні.

Позитивною стороною дослідження Ганни Ігорівни Тички є детально подані унікальні й малознані в Україні факти про діяльність французьких дипломатичних місій у Східній Галичині; суспільно-політичну активність галицького суспільства досліджуваного періоду.

Зокрема, описано малознані досі в українській історіографії аспекти діяльності французьких делегатів, які відвідали Львів у період українсько-польського конфлікту, як “Місія Анрі Віллема (листопад – грудень 1918 р.)”.

Принагідно з'ясовано невідомі досі факти із біографії цього французького поручника, який прибув до Львова у листопаді 1918 р. з інформаційною місією від французького посольства у Яссах. Авторці вдалося встановити не лиш його прізвище французькою, а також його пропольську політичну орієнтацію, яка надзвичайно шкодила галичанам через невірну інформованість Антанти про ситуацію на польсько-українському фронті.

Значно відомішою в українській історіографії є “Діяльність місій Жозефа Бартелемі (січень – лютий 1919 р.)”, які також були проаналізовані в праці Ганни Тички через визначення основних напрямків роботи та структури. Авторкою встановлено, що відправлення англо-французької інформаційної місії до Східної Галичини планувалося на урядовому рівні ще у грудні 1918 р., і ключовим завданням цього посольства мало стати дослідження обставин єврейського погрому, що відбувся у Львові 22–23 листопада 1918 р. Поряд з тим авторка підкреслює, що слід розрізняти дві різні місії під керівництвом Ж. Бартелемі, які відбувалися у досліджуваній період.

Авторка також справедливо зазначає, що характерною особливістю місій під головуванням Ж. Бартелемі стала їхня пропольська орієнтація, яка була сформована під впливом масштабної та професійно організованої пропагандистської кампанії. Відмова української сторони підписати угоду про перемир'я лише посилила антипатію іноземних делегатів до ЗУНР, що на наш погляд мало фатальні наслідки для української державності.

Погоджуємося зі здобувачкою, що у вітчизняній історіографії комплексне вивчення українського варіанту ідеї “antemurale” відсутнє. Її опрацювання у рамках даної дисертаційної роботи дійсно можна вважати новаторським та надзвичайно актуальним. Однак не зовсім переконливими виглядають аргументи здобувачки щодо польсько-українського протистояння за так зване «передмур'я» Європи. На наш погляд у цьому плані явна перевага була на боці Польщі як частини католицького світу і вона

найбільше відповідала сподіванням так званих західних демократій. Цьому сприяли також вікові традиції так званого протистояння Схід-Захід, в якому ще з часів середньовіччя Річ Посполита була форпостом західної Європи і передмур'ям католицизму. Більше того, утворення Галицької радянської республіки викликали справедливі побоювання представників Антанти. Вони вважали, що Східна Галичина може перетворитися плацдарм для експорту більшовицької революції в Європу. Тобто апріорі поляки мали більше шансів бути визнаними оборонцями Заходу перед так званим «варварським» Сходом. У цьому ідеологічному протистоянні українці лише пробували заявити про свою прозахідну орієнтацію, про намагання стати частиною Європи, про готовність стати першим бастионом Європи, яка триває й до тепер. Слід віддати належне здобувачці, що вона актуалізувала ще одну недосліджену проблему.

Основні результати і теоретичні положення кандидатської дисертації Ганни Тички викладені у вступі, чотирьох розділах, десяти підрозділах, висновках, списку використаних джерел і додатках. Висновки дисертації дають вичерпні відповіді на завдання, поставлені у вступі. Сформульовані у дисертаційному дослідженні висновки є, на наш погляд, достовірними і повними, свідчать про наукову новизну і практичну значимість роботи. З висновками своїх досліджень Ганна Тичка ознайомила широку наукову громадськість, беручи участь у науково-практичних конференціях. Опубліковані результати дисертації допомагають краще зрозуміти роль і місце Східної Галичини в політиці Франції.

Наукові здобутки дослідниці відображені у восьми публікаціях. Із них дві входять до фахових видань України, включених до міжнародних наукометричних баз. Дві опубліковані у тезах наукових конференцій, які додатково відображають результати дослідження.

Отже, дисертація Ганни Ігорівни Тички є самостійною і завершеною працею, яка присвячена розв'язанню актуальної наукової проблеми. Її

основні результати, відбиті в авторефераті та наукових працях, є суттєвим внеском у дослідження історії Східної Галичини й сприятимуть, на наш погляд, розв'язанню конкретних практичних завдань зовнішньої політики України на сучасному етапі.

Поряд з тим, оцінюючи дисертацію Ганни Ігорівни Тички загалом позитивно, необхідно внести деякі уточнення і побажання дискусійного характеру.

По-перше, вважаємо, що треба було чіткіше акцентувати увагу на конкретний внесок авторів у розробку досліджуваної теми, критичніше оцінити їх науковий доробок і глибше прослідкувати сучасні тенденції в українській, польській та французькій історіографії.

По-друге, наше бачення проблеми полягає також у необхідності з'ясування впливу політики Франції на зміцнення польської присутності в Східній Галичині. Як конкретно результати французьких місій трансформувалися в рішення Антанти і як політичне керівництво Польщі зуміло здобути для себе найбільші вигоди у цій міжнародній ситуації.

По-третє, у підрозділі 4.1. – “Українські організації та місії у Парижі” – проаналізовано генезу та діяльність ключових установ та угруповань, які у 1919–1923 рр. функціонували у французькій столиці та претендували на статус представників українського народу перед світовою спільнотою. Справедливо зазначено, що позиція вищеназваних організацій у справі Східної Галичини була різною і змінювалася з часом під впливом політичних обставин. Однак для нас цікавими були б міркування про причини конфліктів в українському середовищі Парижу, роль окремих осіб у цьому процесі та втручання спецслужб іноземних держав у розпалювання ворожнечі між представниками ЗУНР, УНР чи москвофільською карпато-руською делегацією, яка вважала, що Східну Галичину необхідно приєднати до антибільшовицької Росії.

По-четверте, виходячи з того, що тема дисертаційного дослідження є актуальною й не знаходила детального розкриття в історіографії, було б доречним більш детально розкрити прикладне значення даного дисертаційного дослідження й рекомендації для державних органів сучасної України.

І насамкінець, робота не позбавлена окремих категоріальних, стилістичних і орфографічних огріхів. У «Списку використаних джерел» (а не «Списку використаних джерел і літератури») необхідно було вказати назви статей з періодичних і неперіодичних видань, які були використані в дисертаційному дослідженні.

Зазначимо, що висловлені побажання і зауваження не є принциповими, оскільки лише відтворюють наше бачення проблеми.

У цілому, не зважаючи на зауваження, кандидатська дисертація Тички Ганни-Меланії Ігорівни ««Східна Галичина у політиці Франції (1918 – 1923)» виконана на належному рівні, заслуговує на високу оцінку як самостійна та оригінальна праця. Зміст дисертації викладено у логічній послідовності. Науково-довідковий апарат оформлено відповідно до вимог України. Основні положення та висновки дисертації викладено та обговорено на міжнародних колоквиумах та конференціях. Поставлені дисертанткою цілі й завдання виконано. Автореферат розкриває методи дослідження, відбиває основний зміст дисертації. Положення і висновки рецензованої дисертації з достатньою повнотою відображені у публікаціях авторки. Все це дає підстави говорити про авторку дисертації як сформовану дослідницю, яка володіє необхідним історичним інструментарієм і навиками науково-дослідницької роботи.

Висловлені вище критичні міркування не знижують високої оцінки рецензованої дисертації, аргументованості та ґрунтовності осмислення проблеми, що стосуються політики Франції у досліджуваний період. Дисертація Тички Ганни-Меланії Ігорівни ««Східна Галичина у політиці

Франції (1918 – 1923)» є самостійною й завершеною працею, яка відповідає вимогам п. 9-10, 12-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами). Її автор, Тичка Ганна-Меланія Ігорівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.02 – всесвітня історія.

Офіційний опонент,

завідувач кафедри історії слов'ян

Державного вищого навчального закладу

«Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника»,

доктор історичних наук, професор

 В. Л. КОМАР

